

***Educar en temps de guerra.* Presentació Joan SOLER MATA. València: Institució Alfons el Magnànim, 2016. Arxius i documents, 65. 607 pàgs. i ils. [17 x 24].**

La publicació és el resultat de les XXII Jornades d'Història de l'Educació, que van començar a celebrar-se el 1977 i des de llavors han prosseguit el Departament d'Educació Comparada i d'Història de l'Educació de la Universitat de València i la Societat d'Història de l'Educació de l'Institut d'Estudis Catalans.

Es tracta d'un ampli volum estructurat en quatre àmbits: 1) aules i experiències (10 treballs); 2) funció social de l'educació (18 estudis); 3) propostes teòricopedagògiques i polítiques (16 articles); 4) història de l'educació (3 temas), per mitjà dels quals s'observa el període de la Guerra Civil i la manera de portar a terme l'ensenyament a diverses zones. L'estudi aprofundeix en aspectes sobre l'educació influïda pels ideals polítics, i reuneix nombroses propostes breus.

L'educació i l'escola van ser un terreny de combat i van originar iniciatives de resistència cultural, de renovació i de lluita de classes, ajut als desplaçats procedents d'altres zones; en resum, hi havia la voluntat de continuar un projecte iniciat el 1931 i de realitzar una pedagogia no solament a les aules.

En el primer apartat consten estudis sobre Girona, el republicanisme i les principals actuacions en temps de guerra a partir de la premsa escrita (Jordi FEU GELIS, i Salomó MARQUÈS SUREDA); Mallorca per mitjà de l'expedient de depuració del mestre Pere Crespí Cànaves (Miquel JAUME I CAMPANER), Valldigna a partir de les notes d'una alumna de 7 a 10 anys (M. Jesús LLINARES CISCAR), Morella emprant la història oral i basant-se en el món rural i la seva manca de recursos (Andreu SERRET, Manuel MARTÍ, Raquel CORBATÓN), Badalona i l'escola catalana; es recorda el clima de llibertat viscut durant la República (Jordi MONÉS i PUJOL-BUSQUETS) o l'Institut Español Giner de los Ríos de Lisboa (Ángel C. MOREU), l'escola doctrinària i la submissió dels dissidents a la zona Gallegoportuguesa (Marilia RUIVO, Xosé Manuel CID, Mª Victoria CARRERA i Antía CID), València i l'exemple de l'Escolaica a Cullera i altres zones del País Valencià (Joan Baptista MALONDA, Ricard Camil TORRES), Àvila durant la rereguarda franquista a partir de l'anàlisi de la vida d'una nena (José María HERNÁNDEZ). Com es pot observar, molts dels estudis es basen en records i tenen com a base la història oral, sent escassa la documentació emprada en aquest apartat.

El tercer apartat inclou alguns estudis no centrats en la guerra civil espanyola. Dels relacionats amb el tema cal esmentar: els dos treballs sobre l'Institut obrer de València, un centre modern i adaptat a la situació que proposava el nou batxillerat obrer promulgat pel Ministeri d'Instrucció Pública (ambdós redactats per Victor Enrique BENAVIDES i Francesc PIERA), l'educació a l'Espanya republicana segons Margarita Comas, professora de l'Escola Normal de Barcelona i de la Universitat Autònoma de Barcelona, que va escriure varis articles sobre educació (María Ángeles DELGADO),

ÍNDICE HISTÓRICO ESPAÑOL

ISSN: 0537-3522

CEHI- Universitat de Barcelona (abril 2018)

l'educació anarcosindicalista a la rereguarda republicana, a partir de documents sobre les propostes educatives (Sandra GARCÍA i Javier BASCUÑÁN) o el científicisme proposat pel metge valencià Rafael Vilar i Fiol (Pere SOLÀ), per esmentar-ne alguns.

Altres temes que s'analitzen són la Guerra Gran a diversos països, la dona i la formació de mestres, la infància durant la guerra civil, les colònies escolars per a nens evacuats, les colònies familiars, juntament amb altres com l'educació religiosa durant la guerra, o la construcció de la ciutat infantil per a nens i nenes orfes a Catalunya.

IHE

(Secretaria de la revista)

Traducción de la reseña anterior:

La publicación es el resultado de las XXII Jornadas de Historia de la Educación, que se iniciaron en 1977 y desde entonces han proseguido el Departamento de Educación Comparada y de Historia de la Educación de la Universidad de Valencia y la Societat d'Història de l'Educació de l'Institut d'Estudis Catalans.

Se trata de un amplio volumen estructurado en cuatro ámbitos: 1) aulas y experiencias (10 trabajos); 2) función social de la educación (18 estudios); 3) propuestas teóricopedagógicas y políticas (16 artículos); 4) historia de la educación (3 temas), a través de los cuales se observa el periodo de la Guerra Civil y la manera de llevar a cabo la enseñanza en diversas zonas. El estudio profundiza en cómo fue la educación influida por ideales políticos, y reúne numerosas propuestas breves.

La educación y la escuela fueron un terreno de combate y originaron iniciativas de resistencia cultural, de renovación y de lucha de clases, de ayuda a los desplazados procedentes de otras zonas; en resumen, existía la voluntad de continuar un proyecto iniciado en 1931 y de realizar una pedagogía no sólo en las aulas.

En el primer apartado constan estudios sobre Girona, el republicanismo y las principales actuaciones en tiempos de guerra a partir de la prensa escrita (Jordi FEU GELIS, y Salomó MARQUÈS SUREDA); Mallorca por medio del expediente de depuración del maestro Pere Crespí Cànaves (Miquel JAUME I CAMPANER), Valldigna a partir de las notas de una alumna de 7 a 10 años (M. Jesús LLINARES CISCAR), Morella empleando la historia oral y basándose en el mundo rural y su falta de recursos (Andreu SERRET, Manuel MARTÍ, Raquel CORBATÓN), Badalona y la escuela catalana; se recuerda el clima de libertad que se vivió durante la República (Jordi MONÉS y PUJOL-BUSQUETS) o el Instituto Español Giner de los Ríos de Lisboa (Ángel C. MOREU), la escuela doctrinaria y el sometimiento de los disidentes en la zona Gallego-portuguesa (Marilia RUIVO, Xosé Manuel CID, Mª Victoria CARRERA y Antía CID), Valencia y el ejemplo de la Escolaica en Cullera y otras

ÍNDICE HISTÓRICO ESPAÑOL

ISSN: 0537-3522

CEHI- Universitat de Barcelona (abril 2018)

zonas del País Valenciano (Joan Baptista MALONDA, Ricard Camil TORRES), Ávila durante la retaguardia franquista a partir del análisis de la vida de una niña (José María HERNÁNDEZ). Como se puede observar, muchos de los estudios se basan en recuerdos y tienen como base la historia oral, siendo escasa la documentación empleada en este apartado.

El tercer apartado incluye algunos estudios no centrados en la guerra civil española. De los relacionados con el tema, podemos mencionar: los dos trabajos sobre el Instituto obrero de Valencia, un centro moderno y adaptado a la situación que proponía el nuevo bachillerato obrero promulgado por el Ministerio de Instrucción Pública (ambos redactados por Victor Enrique BENAVIDES y Francesc PIERA), la educación en la España republicana según Margarita Comas, profesora de la Escuela Normal de Barcelona y de la Universitat Autònoma de Barcelona, quien escribió varios artículos sobre educación (María Ángeles DELGADO), la educación anarcosindicalista en la retaguardia republicana, a partir de documentos sobre las propuestas educativas (Sandra GARCÍA y Javier BASCUÑÁN) o el cientificismo propuesto por el médico valenciano Rafael Vilar i Fiol (Pere SOLÀ), por mencionar algunos.

Otros temas que se analizan son la Gran Guerra en diversos países, la mujer y la formación de maestros, la infancia durante la guerra civil, las colonias escolares para niños evacuados, las colonias familiares, junto con otros como la educación religiosa durante la guerra, o la construcción de la ciudad infantil para niños y niñas huérfanos en Cataluña.

IHE

(Secretaria de la revista)